

УДК 339.137.2

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анастасова К.А.

Таврійський державний агротехнологічний університет

У статті розглянуто проблеми формування механізму фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств. Досліджено теоретико-методологічні основи формування і функціонування фінансового механізму господарювання, зокрема, суть та складові фінансового механізму. Розглянуто головні особливості впливу сільськогосподарського виробництва на фінансове забезпечення аграрних підприємств. Вивчення механізму фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств підтверджує, що основною складовою загальної фінансової стійкості аграрних підприємств є: стабільністю фінансового стану, збалансованістю власних та залучених фінансових ресурсів, можливістю виконувати зобов'язання перед кредиторами, бюджетом тощо. Необхідність та значення методичної оцінки фінансового механізму забезпечення розвитку аграрних підприємств зумовлені потребою систематичного аналізу для переходу до самоокупності і самофінансування, також пошуком резервів зміцнення їх фінансової стабільності.

Ключові слова: фінансовий механізм, фінансове забезпечення, фінансові інструменти, ресурси, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. Розробці нових механізмів ефективного функціонування аграрних підприємств має передувати розробка політики розвитку аграрного сектору на перспективу та встановлення методологічних засад, на яких має забезпечуватися приведення в дію цієї політики через систему економічного механізму. Механізми фінансового забезпечення аграрних підприємств для кожного періоду розвитку економіки країни матимуть свої особливості, а тому не можуть бути незмінними. Адже вони залежать від кон'юнктури ринків, від можливостей бюджетного фінансування конкретних програм, від державних пріоритетів підтримки тощо. Саме тому, штучне перенесення іноземних механізмів на українські терени чи намагання зберегти вітчизняні механізми в нових економічних умовах є некоректним, оскільки ніщо так не дискредитує нові механізми, як відсутність коштів під задекларовані заходи чи несвоєчасне їх запровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування та функціонування фінансового механізмів для підвищення економічної ефективності розвитку підприємств аграрного сектору постійно розглядали у своїх працях українські вчені: М. Я. Дем'яненко, А. Д. Діброва, О. Є. Гудзь, П. А. Лайко, Ю. О. Лупенко, С. М. Кваша, С. А. Навроцький, Б. Й. Пасхавер, Н. С. Прокопенко, П. Т. Саблук, П. А. Стецюк та ін. Водночас, нові загрози та нові перспективи, що відкриваються перед аграрним бізнесом вимагають посилення наукових теоретико-методологічних досліджень в сфері удосконалення фінансового механізму забезпечення розвитку аграрних підприємств. Тому дане питання є актуальним і потребує подальшого вирішення.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних засад формування та функціонування механізму фінансового забезпечення аграрних підприємств, спрямованого на підвищення ефективності і конкурентоспроможності їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення стійких конкурентних позицій на світовому ринку, підприємству, перш за все, необхідно во-

лодіти конкурентним перевагами на національному ринку та вправно формувати фінансовий механізм підприємства [1]. Разом з тим, ефективна діяльність підприємств потребує відповідної системи матеріального, фінансового, інформаційного та організаційно-правового забезпечення усіх її напрямків [8].

Розглянемо детальніше зміст поняття «фінансове забезпечення діяльності підприємства», у широкому розумінні узагальнює сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища [3]. Разом з тим, в більш вузькому розумінні, фінансове забезпечення – це сукупність конкретних форм та методів залучення та використання ресурсів.

Тому, дослідивши сутність фінансового забезпечення та проаналізувавши різні точки зору щодо його визначення, пропонуємо окреслити концептуальні основи фінансового забезпечення:

- система фінансування, яка полягає у формуванні грошових фондів достатніх для ефективної діяльності підприємства;
- оптимальне поєднання різних елементів (за джерелами) фінансового забезпечення;
- ефективне використання фінансових ресурсів за пріоритетними напрямками розвитку підприємства;
- організація розрахункових відносин, що відповідають критерію взаємної оптимальності для сторін, які укладають угоди;
- збільшення можливостей застосування інноваційних фінансових інструментів за рахунок поступового розширення їх кількості та якості.

Ми підтримуємо твердження багатьох науковців, що фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму, з допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти економічного розвитку. У нинішніх умовах фінансове забезпечення діяльності підприємств здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування, тобто використання власних ресурсів для розвитку суб'єктів господарювання;

кредитування на основі мобілізації і перерозподілу тимчасово вільних коштів; бюджетне фінансування на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів. Ці форми є взаємодоповнюючими і в реальних умовах відокремлено не існують.

Надзвичайно важливим є те, у який спосіб здійснюється формування фінансових ресурсів, якими каналами і в яких формах вони рухаються, на яких умовах виділяються. В основі механізму фінансового забезпечення аграрних

підприємств покладена мета – отримання максимально можливого прибутку за мінімальних ресурсних витрат та за мінімального ризику. Потрібно відзначити, що при налагодженому механізмі фінансування аграрних підприємств у них з'явиться можливість збільшувати обсяги виробництва, тобто це прямо пропорційно вплине на розширене відтворення.

Фінансовий механізм слід розуміти як засіб зовнішнього впливу держави і підприємств на економіку та суспільство, оскільки економіка не

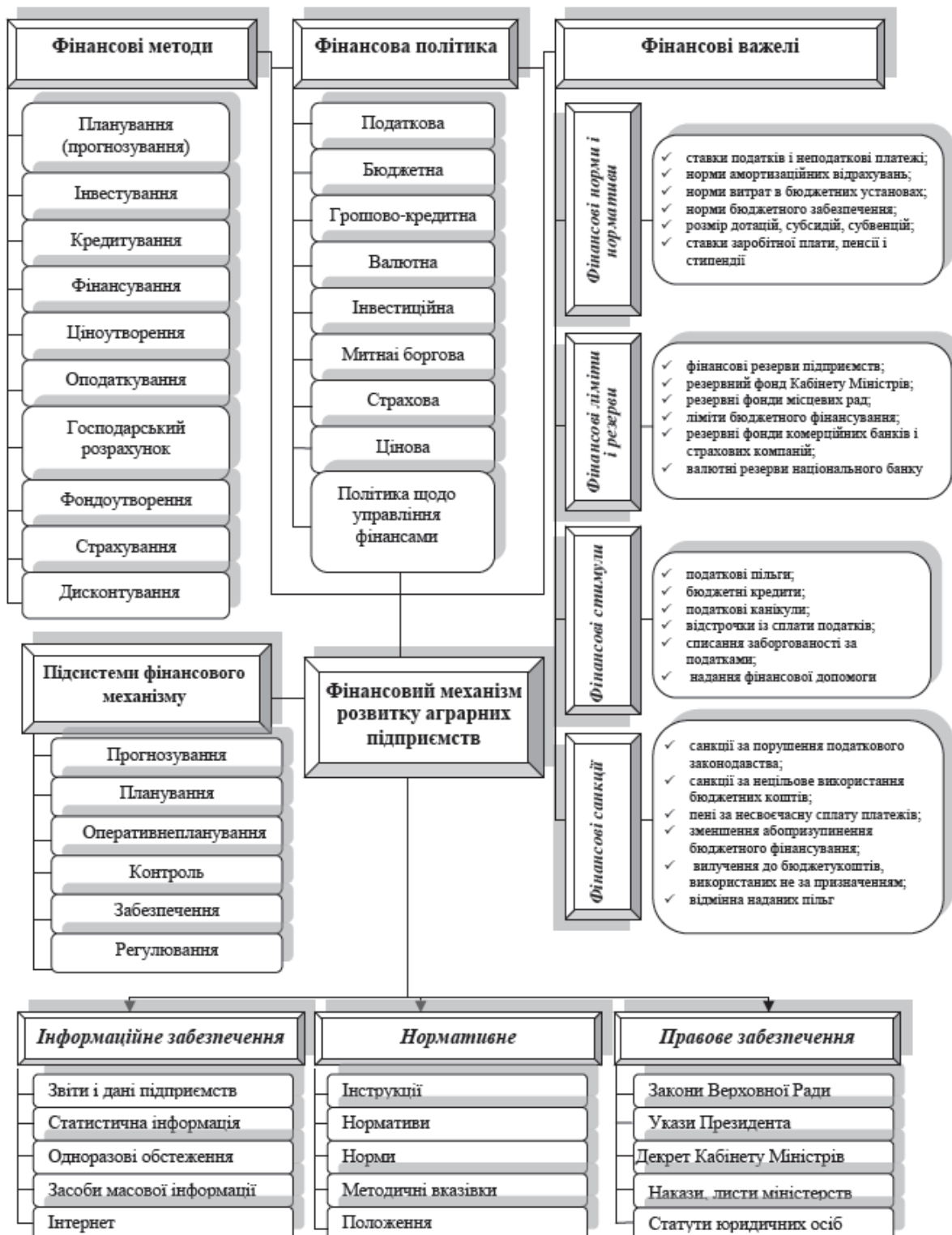

Рис. 1. Схема фінансового механізму розвитку аграрних підприємств [8]

може успішно розвиватися без втручання держави, управління господарством не можливе без відповідного механізму, без адекватного механізму не можна вивести національну економіку на траєкторію сталого розвитку. Фінансовий механізм розвитку аграрного підприємства – це сукупність фінансових форм і методів, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів (підприємства, установи, галузі тощо). Фінансовий механізм включає систему визначених фінансовою політикою фінансових методів і фінансових важелів, які використовують у своїй діяльності держава та підприємства за відповідного правового, нормативного й інформаційного їх забезпечення (рис. 1).

Фінансовий механізм управління аграрною економікою має такі головні елементи: організаційну структуру управління фінансами в державі; чинну законодавчо-нормативну базу, яка регулює фінансове управління державними фінансами, фінансами підприємств та фінансами галузей; планування державних фінансів центральними економічними органами; планування децентралізованих фінансів суб'єктами господарської діяльності; систему методів і форм стимулювання й обмеження фінансово-господарської діяльності в державі; систему аудиторських і контрольних органів за функціонуванням фінансів на всіх рівнях управління. Для досягнення ефективного функціонування аграрної економіки та кожного аграрного підприємства зокрема повинна бути забезпечена чітка взаємодія всіх елементів фінансового механізму.

Вплив на розвиток аграрних підприємств здійснюється через фінансовий інструментарій, який ґрунтується на відповідних структурних елементах фінансового механізму.

Поєднання елементів фінансового механізму становить його «конструкцію», яка приводиться в дію встановленням кількісних параметрів кожного елемента, тобто визначення ставок і норм вилучення коштів, обсягу фондів, рівня видатків та ін. Дієвість фінансового інструментарію залежить від ефективності використання його окремих елементів. Лише комплексне застосування всіх фінансових інструментів може забезпечити якісний розвиток аграрних підприємств.

Проблема фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств за рахунок зовнішніх джерел полягає не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в доступі до них кожного окремого підприємства, а також формах і методах їх розподілу між галузями економіки і господарюючими суб'єктами [4].

Обґрунтовано, що ключовою основою фінансового механізму забезпечення розвитку аграрних підприємств є фінансові ресурси, які можуть формуватися із власних, залучених та безповоротних джерел. На основі розглянутих особливостей фінансового механізму забезпечення аграрних підприємств встановлено, що основна проблема з якою вони стикаються – це раціональне використання, нагромадження й формування фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності, що становитиме основу ефективної фінансової політики підприємства (рис. 2).

При цьому оптимальний варіант фінансової політики аграрних підприємств полягає у розробці напрямів залучення та використання фінансових ресурсів на перспективу з метою досягнення стратегічних й тактичних цілей підприємства, за якого: доходи мають формуватися та використовуватися відповідно до масштабів виробництва і реально поставлених завдань, з урахуванням залежності фінансових надхо-

Рис. 2. Особливості сільськогосподарського виробництва на фінансове забезпечення аграрних підприємств [5]

дженів від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів; витрати мають враховувати їх економічну обґрунтованість і мінімізацію, підтверджену відповідними фінансовими розрахунками, та диференціацію за ступенем їх важливості й напрямками використання.

Розвиток аграрних підприємств неможливий без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, а так як дані підприємства мають сезонну специфіку діяльності, то найбільш прийнятним власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток, отриманий від господарської діяльності, а залученим – короткострокові і середньострокові кредити. Нині, рівень зношеності основних виробничих фондів становить близько 70-80%, що унеможливує виконання польових робіт в повному обсязі, а амортизація і прибуток – як основна складова внутрішніх джерел фінансового забезпечення – є недостатніми. Тому, аграрним підприємствам не обійтися без залучення фінансових ресурсів або державної фінансової підтримки.

Висновки і пропозиції. Фінансове забезпечення в сільськогосподарських підприємствах має здійснюватися через досконале функціонування організаційно-економічного механізму. Враховуючи існуючі проблеми в АПК, потрібно звернути увагу на те, що для зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств потрібно включити застосування інструментів, прийомів та методів, які дозволять ефективно задіяти локальні фінансові механізми.

Ефективний механізм фінансового забезпечення діяльності підприємств є однією з головних передумов їх конкурентоспроможності в умовах браку фінансових ресурсів. Розвиток цих підприємств неможливий без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, а оскільки ці підприємства мають сезонну специфіку діяльності, то найбільш прийнятним власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток, одержаний від господарської діяльності, а залученим – коротко- та середньострокові кредити. Тому аграрним підприємствам не обійтися без залучення фінансових ресурсів або державної фінансової підтримки.

Список літератури:

1. Чернявська Т.А. Можливості забезпечення фінансової самодостатності регіонів за рахунок використання потенціалу транспортно-комунікаційної системи / Т.А. Чернявська // Зб. наук. праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 413-419.
2. Гарачук Ю.О. Підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок управління конкурентоспроможністю / Ю.О. Гарачук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С. 60-66.
3. Олійник К.А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств / К.А.Олійник // Міжнародна економічна політика: наук. журн. – КНЕУ, 2012. – Спец. вип. ч. 1. – С. 533-540.
4. Фінанси. Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – Київ: Знання, 2008. – 611 с.
5. Присяжнюк А.Ю. Зовнішні фінансові потоки та їхній вплив на інноваційний розвиток економіки України / А.Ю. Присяжнюк // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – 2009. – № 9. – С. 65-76.
6. Саблук П.Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П.Т. Саблук, Ю.Я. Луцзан // Економіка АПК. – 2011. № 5. – С. 3-16.
7. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3(43). – С. 65-68.

Анастасова К.А.

Таврический государственный агротехнологический университет

МЕХАНИЗМ ФІНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕННЯ РАЗВИТИЯ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы формирования механизма финансового обеспечения развития аграрных предприятий. Исследованы теоретико-методологические основы формирования и функционирования финансового механизма хозяйствования, в частности, суть и составляющие финансового механизма. Рассмотрены основные особенности влияния сельскохозяйственного производства на финансовое обеспечение аграрных предприятий. Изучение механизма финансового обеспечения развития аграрных предприятий подтверждает, что основной составляющей общей финансовой устойчивости аграрных предприятий являются: стабильностью финансового состояния, сбалансированностью собственных и привлеченных финансовых ресурсов, возможностью выполнять обязательства перед кредиторами, бюджетом и т. Необходимость и значение методической оценки финансового механизма обеспечения развития аграрных предприятий обусловлены необходимостью систематического анализа для перехода к самокупаемости и самофинансирования, также поиском резервов укрепления их финансовой стабильности.

Ключевые слова: финансовый механизм, финансовое обеспечение, финансовые инструменты, ресурсы, аграрные предприятия.

Anastasova K.A.

Tavria State Agrotechnical University

FINANCIAL MECHANISM OF SUPPORT AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

In the article the problem of the formation mechanism of financial support of agricultural enterprises. Studied theoretical and methodological basis for the formation and operation of the financial mechanism of management, including the content and the financial mechanism. Considered the main features of the impact of agriculture on the financial support of agricultural enterprises. Studying the mechanism of financial support of agricultural enterprises confirms that the main component of the overall financial stability of agricultural enterprises are: the stability of the financial position, balance of own and borrowed funds, the ability to fulfill obligations to creditors, budget and more. The need and importance of methodological evaluation of the financial mechanism to ensure the development of agricultural enterprises due to the need for a systematic analysis of transition to self-sufficiency and self-financing, and finding reserves to strengthen their financial stability.

Keywords: financial mechanism, financial support, financial tools, resources, agricultural enterprises.